

A FENYŐRIGÓ (TURDUS PILARIS L. 1758) FÉSZKELÉSE A RÉTYI NYÍRBN (KOVÁSZNA MEGYE)

MOLNÁR LIDIA

A fenyőrigó Észak-Európában és Észak-Ázsiában fészkelő madárfaj volt, mellyel hazánk területén csak mint téli vendéggel találkozhattunk. Azonban már a XVIII. században megkezdődött egy dél-nyugat felé irányuló terjeszkedési folyamat, melynek során a fenyőrigó hazánkban is megjelent, mint fészkelő madár. Az első fenyőrigó fészket Romániában D. MUNTEANU találta 1966-ban a Keleti Kárpátok keleti lejtőin (6). 1972-ben BÉRES J. észleli fészkelését a Máramarosi medencében (1, 2), 1977-ben már a Nyugati Szigethegység keleti oldalán is kimutatták fészkelését (3). A Déli Kárpátok északi lejtőin 1975-ben találják első fészkeiket (9).

Kovászna megye területén 1980-ban észleltem először a fenyőrigó fészkelését a Rétyi Nyírben. A Rétyi Nyír egy 6–8 km² kiterjedésű homokos terület a Feketeügy völgyében kb. 520 m tengerszint feletti magasságon. A Feketeügy, a Szacsva és Béldi patakok által határolt terület homokdűnéi között kisebb-nagyobb tavak alakultak ki jellegzetes vízi növénytakasulással. Az eredeti fafajt, a nyírt (*Betula verrucosa*) lassan teljesen kiszorítja a telepített erdei fenyő (*Pinus silvestris*) és akác (*Robinia pseudacacia*), valamint a mézgás éger (*Alnus glutinosa*). A Rétyi Nyír korántsem zavartalan terület, tehéncsordák és juhnyájak legelik tavasztól–őszig a nagyobb tisztások, legelők fűvét; egy lenfeldolgozó üzem működik a nyíres közvetlen szomszédságában, ugyanakkor a kirándulók és horgászok népes csapata látogatja ezt a vidéket.

A fentebb leírt terület északi szélében, az emberi behatásoknak legjobban kitett helyeken találtam meg a fenyőrigók költőtelepeit. A lenfeldolgozó üzem két oldalán, öreg erdei fenyők ágaira épített fészkeikben költöttek a fenyőrigók 1980-ban és 1981-ben is.

A fenyőrigó fészkelését 1980. május 13-án észleltem először, de a fészkelő párok és a régi fészkek nagy száma, valamint az előző években tett megfigyeléseim a fenyőrigó nyári itt-tartózkodására vonatkozóan, arra engednek következtetni, hogy a fenyőrigó már több éve fészkelhet a Rétyi Nyírben.

1980. május 13 és június 17-között 14 fészekben láttam a fenyőrigót költetni vagy fiókáit etetni; ezenkívül találtam még másik 13, lakatlan fészket,

melyeket, alakjuk, a fán való elhelyezkedésük, nagyságuk után ítélve szintén fenyőrigó fészkeknek véltem. A következőkben csak a 14 lakott fészket veszem figyelembe.

Az összes fészkek erdei fenyő oldalágaira épült, kettő kivételével, melyeket a fatörzs elágazásában találtam. Más fafajokon nem találtam fészket, pedig a műút túlsó oldalán elterülő nyíres is alkalmas lehetett volna fészkelésre. A Románia területére vonatkozó szakirodalom szerint más vidékeken a fenyőrigó kizárólag lombhullató fafajokra fészkel (3).

A fészkek magassága 5–20,5 m között váltakozott, a 14 fészkek átlagmagassága 12,8 m volt. Meghatároztam az oldalágakra épített fészkek égtájak szerinti irányultságát, mely a következő volt: kelet – 5 fészkek, dél – 4 fészkek, észak – 2 fészkek. 3 fészkek a fatörzs mellé vagy annak elágazásába épült. A 11 adat alapján nem lehet következtetni, hogy van-e valamilyen szabályszerűség a fészkek égtájak szerinti elhelyezésében. A fészkeket az erdő szélén, 4–5-ös csoportokban, 20–30 m-re egymástól találtam. Mivel a fészkek többsége elérhetetlen magasságban volt, csak 2 esetben ellenőrizhettem azok tartalmát. 1980 május 23-án egy fészkekben 4 jól fejlett fiókat találtam; négy nappal később a fészkek már üresek voltak. Ugyancsak május 23-án egy másik fészkekben 4 majdnem csupaszi fiókat találtam, ezek június 2-án repültek ki a fészkekből. A fészkek külső része erdei fenyő gallyakból, szalmából, durva növény szárakból és mohából épült, a belső agyagcsészét finom fűszálak bélelték. A fészkek méretei a következők: külső átmérő = 17 cm, belső átmérő = 14 cm, mélység = 6 cm, szárazsúly = 160 g. A többi fészkekben távcsővel figyeltem a fiókák etetését. A táplálékot a fenyőrigók a Feketeügy árteréről gyűjtötték. Mielőtt a fészkekre repültek volna, az etető madarak gyakran megálltak a fenyőcsoport közelében húzódo magasfeszültségi vezetéken. A fenyőrigó fiókák még alig tudnak repülni a fészkek elhagyásakor. Először a magas fűben rejtőznek, vagy a fa sűrű koronájában maradnak, ahol a szülők még sokáig etetik őket. Jellemzően, szüleiket hívó hangjuk után könnyen megtalálhatók a magas fűben is. Így találtam én is 10 fiókat.

Megfigyeléseim az első költésből származó fiókák kikelése és etetése, valamint a második költés időszakára estek. Május 27-én 2 fenyőrigó párnál figyeltem meg a fészkeképítéssel kapcsolatos viselkedést. Egy másik fészkekben június 11-én kezdődött a második költés.

1981-ben április elsején még csapatokban láttam a fenyőrigókat. Egy héttel később már megkezdődött a párok kialakulása, a hímek egyre többet énekeltek és kergetőztek. Április 24-én már építeni kezdték a fészkeket, 28-án már 2 fészkekben költöttek. A megfigyelt pároknál csak a nőstény építette a fészket, a hím eközben kísérte és fészkeképítés közben történt a párosodás is. Ebben az évben csak 8 lakott fészket figyeltem meg, melyeket szintén kizárólag erdei fenyőn találtam.

A szakirodalom említést tesz a fenyőrigó és a nagy őrgébics (*Lanius excubitor* L. 1758) társulásáról fészkelés idején. Én 3 nagy őrgébics fészket találtam a fenyőrigó telepek közelében. Semmilyen konfliktust nem észleltem a két faj között. Ugyanitt dolmányos varjak (*Corvus corone cornix* L. 1758) is fészkeltek, állandóan veszélyeztetve a fenyőrigó fészkeiket. Több döglött fiókat is találtam, a hátukon vagy fejükön mély sebekkel, valamint ledobált fészkeket. A varjak elzavarásában a fenyőrigók társultak. A területen élő

nagyszámú mókus (*Sciurus vulgaris*) is állandó veszélyt jelentett a fenyőrigók számára. Többször is megfigyeltem, hogy a tojások után kutató mókust a fenyőrigók összetársulva próbálták elzavarni a fészektől.

Következtetések:

1. A Rétyi Nyír egy újabb fészkelőhelye a fenyőrigónak Romániában.
2. A fészkek kivétel nélkül erdei fenyőre (*Pinus silvestris*) épültek 12,8 m átlagmagasságban.
3. A Rétyi Nyírben is megfigyeltük a fenyőrigó és nagy őrgébics (*Lanius excubitor* L. 1758) társulását költés idején.

DATE PRIVIND CUIBĂRITUL COCOȘARULUI (*TURDUS PILARIS* L. 1758) ÎN MESTECĂNIȘUL DE LA RECI, JUD. COVASNA

Rezumat

În lucrarea de față este descris un nou loc de cuibărit al cocoșarului (*Turdus pilaris* L. 1758), situat în județul Covasna, în Mestecănișul de la Reci, la o altitudine de 520 m. Aici s-au identificat 2 colonii mai mici, formate în total din 14 cuiburi ocupate, așezate exclusiv pe pini (*Pinus silvestris*), la o înălțime medie de 12,8 m. Se dau câteva date în legătură cu așezarea cuiburilor, materialul de construcție a acestora, dimensiuni. S-a constatat prezența speciei *Lanius excubitor* în cele 3 puncte de cuibărit.

ANGABEN BETREFFEND DAS BRUTEN DER WACHOLDERDROSSEL (*TURDUS PILARIS* L. 1758) IM NATURSCHUTZGEBIET „MESTECĂNIȘUL DE LA RECI”, KREIS COVASNA

Zusammenfassung

In vorliegender Arbeit wird eine neue Brutstelle der Wacholderdrossel (*Turdus pilaris* L. 1758) beschrieben, welche sich im Kreis Covasna, im Naturschutzgebiet „Mestecănișul de la Reci“ in einer Höhenlänge von 520 m befindet. Hier wurden zwei gesonderte kleinere Brutkolonien festgestellt, welche im Ganzen 14 Brutpaare zählen. Alle Nester wurden ausschließlich auf Kiefern (*Pinus silvestris*), in einer durchschnittlichen Höhe von 12,8 m gefunden. Anschliessend werden weitere Angaben betreffend die Lage, das Nistmaterial und die Größe der gefundenen Nester gemacht.

In der Brutkolonien konnte das Vorkommen des Rauwürgers (*Lanius excubitor* L. 1758) in 3 Brutpaaren bestätigt werden.

IRODALOM

1. BÉRES J., 1973, *Sturzul de iarnă își extinde arealul în Maramureș, Vinăt. și Pesc. Sportiv*, X., pp. 21.
2. BÉRES J., 1973, *Dovezi documentare privind cuibăritul sturzului de iarnă (*Turdus pilaris* L.) în depresiunea Maramureșului*, Rev. Muz. nr. 3, anul X., pp. 230—232.

3. KORODI G. J., BÉRES J., 1979, *Contribuții la cunoașterea răspîndirii și biologiei reproducerii cocoșarului (Turdus pilaris L.) în România*, Stud. și com., Soc. St. biol. R.S.R., Subfiliala Reghin, pp. 189—208.
4. KORODI G. J., BÉRES J., 1979, *Contribuții la cunoașterea dezvoltării postembrionare și a hranei puilor la cocoșar (Turdus pilaris L.)*, Stud. și com. Soci. St. Biol. R.S.R., Subfiliala Reghin, pp. 209—220.
5. KOVÁCS AL., 1969, *Mestecănișul de la Reci, Aluta*, pp. 211—267.
6. MUNTEANU D., 1966, *The Fieldfare Turdus pilaris L. breeding in northern Romania*, Bull. Brit. Ornith. Club. vol. 86, nr. 9, pp. 171—172.
7. MUNTEANU D., 1971, *Date privind migrația și cuibăritul cocoșarului (Turdus pilaris) în România*, Stud. și com. Muz. St. Nat. Bacău, pp. 255—261.
8. MUNTEANU D., 1974, *Further expansion of the Fieldfare in the Rumanian Carpathians*, Bull. Brit. Orn. Club. Vol. 94 (4), pp. 151.
9. RADU D., ZSIROS AL., 1975, *Cocoșarul cuibărește în Carpații Meridionali*, Vinăt. Pesc. Sportiv, VI, pp. 12.
10. STOLLMANN A., 1964, *Adatok a fenyőrigó fészkeléséhez a Nyugati Kárpátokban*, Aquila, 1962—63, Tom. 69—70, pp. 195—198.